

Iz naše organizacije.

Skupne zadeve.

Slovenska Šolska Matica. Gospodom poverjenikom! Z ozirom na § 5. pravil S. S. M. in na izvajanja g. predsednika na zadnjem obnem zboru je sklenil društveni odbor pozvati gospode poverjenike, da naj prično takoj spomladi z nabiranjem članov. Letnino je pošiljati vsaj do konca prve polovice leta S. S. M. v Ljubljano. Na ta način olajšajo gg. poverjeniki blagajniško poslovanje in sestavo proračuna.

V Mariboru, 13. marca 1910.

H. Schreiner, D. r. Ljudevit Pirkov, predsednik. tajnik.

Kranjsko.

Narodna šola, društvo v podporo slov. ljud. šolstvu, ima v torek, dne 29. marca 1910, ob 9. uri dopoldne v "Narodnem domu" v Ljubljani svoj občni zbor po tem vzporedi:

1. Predsednikov nagovor.
2. Tajnikov poročilo.
3. Blagajnikovo poročilo.
4. Poročilo računskih preglednikov.
5. Volitev 9 odbornikov. (Funkcionarje voli odbor sam.)
6. Volitev 3 preglednikov računov.
7. Nasveti.

Štajersko.

Učiteljsko društvo za celjski okraj je zborovalo 6. marca t. l. v Celju. Zborovanja se je udeležilo 37 članov in gostje: tovariša Tilka in Štefka Lekerjeva iz Slivnice pri Celju, tov. Marica Wudlerjeva in tov. Makso Wudler iz Gorice pri Rečici. Društvo so nanovo pristopili: tovariša Konfident iz Petrovč, tov. Pepea Ahtik iz Žalca in tov. Nerat iz Zgoranje Ponikve. Štirje tovariši in dve tovarišici so opravičili svojo odsotnost. Tovaršici Zinka Kovarčičeva iz Petrovč in Ana Hrovatinova iz Vel. Pirešice sta poslali vsaka po 1 K, ker se nista mogli udeležiti zborovanja. Živeli vrli tovariši! Vsem tovarišem in tovaršicam dajeta imenovanj tovariši lep zgled stanovske zavezanosti. Upamo, da nam prihodnji vsak tovariš in vsaka tovaršica, ki mnogokrat zaradi malenkostnega vzroka izostane od društvenega sestanka, pošlje svetlo kronico v okrepljenje naše blaginje.

Pred zborovanjem je tov. Ludovik Černej razkazoval slike z društvenim skiptikonom, ki izobno funkcionira. Slike so jasne in jako lepe, kar se je zahvaliti dobro goreči in mirni luči. Navzoči člani so z zanimanjem v duhu potovali po Egiptu, po Aziji, Turčiji, Italiji, Španiji, Nemčiji in po naši lepi slovenski domovini; zlasti domovinske slike so krasne. Tovarš Černej zasluži popolno zahvalo za nesebično razkazovanje slik, kar mu gotovo privede precej truda.

Predsednik tov. Fr. Brinar je otvoril zborovanje z iskrenim pozdravom vsem navzočim članom in gostom, posebe pa je še pozdravil navzočega častnega člana našega društva, tovariša Armina Gradišnika. Ker je tovaršica Kosijeva pismenim potom odklonila čast blagajničarke, je po enoglasni izvolitvi sprejela to čast tov. ga. Matilda Brinarjeva.

Po prečitaniu in odobrenju zadnjega zapisnika je tov. predsednik javil, da je čestital c. kr. okr. šol. nadzorniku g. Schmoranznerju, ki je član našega društva, na imenovanju za c. kr. učitelja na učiteljsku v Mariboru. Prečital je dalje dopise "Zveze", v katerih nas vodstvo opozarja na občni zbor "Zveze", ki bo 3. aprila t. l. v Celju. Častna dolžnost tovaršev in tovaršic celjskega učiteljskega društva je, da pridejo takrat polnoštevilno v Celje. Kot odposlanci k "Zvezi" so bili voljeni tovariši: Brinar, Černej in Slanc. — V drugi okrožnici izraža "Zveza" zadovoljstvo, da je v zadnji Gradišnikovi vedel c. kr. deželni šolski svet čuvati učitelstvu zakonito zajamčene pravice. — Dalje zvezo, da je skupna seja vodstva "Zveze" in socialnega odseka sklenila, da se odsek preosnuje v samostojno zadrugo. V pripravljani odsek, ki ima voditi preosnovanje socialnega odseka v zadrugo, so bili voljeni tovariši: Černej, Gnuš, Slanc, Voglar in zadrugi strokovnjak g. Miloš Stibler.

Na poročilo računskih pregledovalcev dobi tovaršica Kosijeva absolutorij in se ji izreče zahvala za vneto njeno delovanje.

Pri okrajni učit. skupščini bo tov. Brinar razpravljal o telovadbi v ljudski šoli. Razen tega pa pride letos po odloku dež. šol. sveta na razpravo tudi revizija učnih načrtov. Zdej se je vršil prosti razgovor o telovadbi, pri čemer smo prišli do zaključka, da Brunetova "Telovadba" ni mnogo vredna, v učnih načrtih pa so termina pod ničlo. Treba je korenite preosnove slovenske telovadne terminologije.

Nato je tov. Brinar govoril o gojitvi društvenega življenja. Slika potrebo ustanovitve posameznih učiteljskih društev, potem "Zaveze", "Zveze" in končno "Zveze avstrijskega slovenskega učiteljskega", kaže na zunanje delovanje v učit. društvu, pa tudi na znotranje delovanje, to je, delo srca, pravega tovarštva in bratstva, čemur je podlaga pošteno mišljenje. Bodri končno h krepkemu delovanju v društvu.

Naše društvo slavi letos 40. letnico svojega obstanka. Zato priredi naše društvo majnikov izlet s slavnostnim zborovanjem v St. Jurju ob

južni železnici. Na to slavo že zdaj opozarjamo bratska učiteljska društva.

Socialni odsek "Zveze slov. štajerskih učiteljev in učiteljic" v Celju je prispeval za obrambni sklad družbe sv. Cirila in Metoda en kamen od prispevkov, ki so jih plačali naročniki odseka za l. 1909. (Plačal takoj 164-90).

Šmarnsko-rogaško učiteljsko društvo je imelo dne 3. marca t. l. svoj občni zbor. Pregledalo je na njem svoje delo, pregledalo, ali je vršilo svojo nalogo kot učiteljsko društvo, kot slovensko učiteljsko društvo, kot napredno slovensko učiteljsko društvo. Ozirli smo se nazaj ter pregledovali, ali je bilo naše delo tako, kakor ga zahteva napredna učiteljska organizacija od svoje članice, od svojega udeleženika.

Ali je bilo, naj pove poročilo občenega zbora!

Poleg lepega števila domačih udov je bil navzoč tudi ud sosednjega celjskega bratskega društva tov. Čulek. — Dopise smo rešili na ta način, da se dovoli "Obrambnemu odseku Zaveze" letni donesek 7 K in da se volita za delegacijo "Zveze" tov. Kurbus in Stritar. — Blagajnikovo poročilo je odpadlo, ker je naš stari zvesti blagajnik in tudi častni član tov. Vezjak bolan. — Iz tajnikovega poročila pa posnemamo: Ali je društvo delalo in ali je imelo smisel za delo? O vsem delu poročajo štirje zapisniki zborovanj; in ti štirje zapisniki govore o samostalnih prednášanjih: "Socializem in šola" — govoril g. J. Kitak; "Repatice in kometi" — govoril tov. Zidar; "O bistru Lavterjeve metode" — prednášal g. prof. Lavter sam. Torej tri samostojna prednávanja; potem pa organizacijska in od organizacij izprožena poročila: "Socialno delo učitelja" — poročal tov. Sotošek; "Šola in kmetijsko vprašanje" — referiral tov. Kurbus, in poročilo o "Zavezini" skupščini v Mariboru, poročal tov. Rožker. — To so bila dela, ki jih je naznanjal že poprej dnevni red; tako-rekoč zahrbtno v slučajnostih in debatah se je izprožila misel za akcijo odprave polmesečnih sumarijskih spisov, proti katerim se žalibog ne da izpremeniti odredba, ker predpisuje polmesečno uštevjanje za minister sam; in pa akcija za proste četrtke. Vzlic temu pa, da smo pozivali v "Tov.", naj bi tudi druga društva kaj pripomogla za to, še ni bilo dozdaj v ne enem na dnevnem redu — v Zvezi pa so pozabili na njo. A naša krivda ni, da se je zadeva pustila. Prav tako v debati se je izprožila misel za akcijo, da se poročevalci o stanju šolskih vrtov honorirajo in pa, naj se naprosi "Slov. Šol. Maticu", da začne čimprej z izdajo navodil k Lavterjevim računnicam. — To bi bilo naše delo in reči moramo, da smemo biti z delom samim zadovoljni.

Drugo je s smislom za delo! Tajnikov zapisnik ima vpisanih 44 imen, katerih pa vseh ne moremo prišteti udom; pogledjmo malo, kako so kaj nositelji teh cenj. imen prihajali na zborovanja! Razen predsednika in tajnika, ki sta takorekoč že neka inventarna kosa vsakega zborovanja, se je udeležilo vseh štirih zborovanj pet udov, med temi štiri cenj. kolegije — prosim, to dela čast našim tovaršicam in tudi nasprotno. Treh zborovanj se je udeležilo šest udov, med temi tri cenj. kolegije; dveh zborovanj 12 udov, po enkrat smo imeli čast videti 12 udov in nobenkrat nismo bili vredni gledati od obliža 7 udov. Nočem delati krivice: Razen enkrat (11. jun. 1909 pri Sv. Križu) smo imeli vedno tako slaba pota in tako vreme, da je mnogim, posebno ki niso trdnega zdravja, res bilo skoro nemogoče priti. Tudi našim udom večini ne moremo odrekati smisla za delo, malo pa mora govoriti onih, ki so tudi Slovenci in trdijo, da so tudi za organizacijo, pa za napredno organizacijo, pa jih ne izkazuje moj zapisnik. V šmarnskem okraju n. pr. je 44 učnih oseb, od teh jih dosti še ni vpisanih. Kje pa so oni, ki se najbrž tudi ne branijo dobrot, ki nam jih preskrbuje organizacija? Rogaski okraj ima samo 14 Slovencev in od teh jih je v našem društvu le 10, štirje še vedno tavajo okolo kot izgubljene ovce. — Torej nad smislom za delo je mala pega — no, pa saj brez peg ni tudi solnce. — Pa še mala prošnja, za katero bo tajniku tov. blagajnik hvaležen. Bilo bi namreč jako lepo od vsakega, ki je vpisan kot ud, da naj bi poravnal tudi udnino — mislim, da se ne motim, če prorokujem že vnaprej, da bo izkazalo blagajnikovo poročilo 44 × 4 K, kar bi bilo 176 K na udnino — če pa izkaže še več, pa prosim, da mi oprostite moj pesimizem!

Pri volitvah je dobil stari odbor popoln absolutorij, le bolnega blagajnika smo nadomestili z novo močjo. Konstituiral se je tako: predsednik — Tomo Kurbus; njegov namestnik — Simon Sekirnik; tajnika — Pavel Flerš in Hinko Šumer; blagajničarka — gđe. Ivanka Zupančičeva; odbornika — ga. Šumrova in J. Stritar. Med slučajnostmi se je sklenilo, da pristopi tudi naše društvo Cirilmetodovi družbi z 200 K za odgovor Roseggerju. — Prihodnjie bomo zborovali 5. maja v Loki pri Žusmu.

—
Učit. društvo za Ptujski okraj je imelo 3. t. m. v Ptuj svoje drugo zborovanje. Navzočih je bilo 31 članov. Nanovo so pristopili tovariši, oziroma tovaršice: Schalda Leopold, Malenšek Jožef, Bratanič Franciška in Vabič Natalija. Tovarš Kaukler opiše v krepkih, jedrnatih besedah zasluge našega častnega člana nadučitelja Franca Žihra

za naše učiteljsko društvo. Ko se mu nato izroči častna diploma, se slavljenec v ganjenih besedah zahvali in obljublja i vbodoče ostati marljiv sotrudenik v našem društvu. Ko so še pevec zapeli "Zadoni nam", je bil konec redkega in lepega slavlja.

Odposlancem za "Zvezo" so bili voljeni tovaršica gospa Kauklerjeva in tovaršica Kaukler in Ogorelec.

Tovarš Žihar je podal o zavarovanju proti nezgodi in nam podal prav koristne in času primerne migljaje, kako postopati, če nas obišče dotični agent.

Tovarš Ogorelec je pa naglašal veliko važnost šolskega vrta kot učilo in je svetoval, da se naj bi šolski vrtnar-začetnik, pa tudi vsak drug obrnil do šolskovrtnarskega komiteja za svet ali tudi za izposlovanje podpore, če se v čem ne spozna ali če potrebuje to ali drugo.

Sklenilo se je čestitati nadzorniku Schmoranznerju na imenovanju profesorjem in izreči ogorčenje nad tozadevno pisavo nasprotnih listov. Istotako se čestita dr. Bezjaku k imenovanju ravnateljem na II. državni gimnaziji v Ljubljani.

K obedu se je zbrala večina zborovalcev pri tovaršu Zupančiču. Tam smo se dogovorili, da poletimo meseca maja v Podlehnik si ogledat vzorno kmetovanje štajerske hranilnice. Gotovo večina tovaršev in tovaršic porabi to redko priliko, da vidi umno živinorejo, mlekarstvo, porabo gnojil, cementne moke i. t. d.

Dan in vzpored izleta pravočasno objavimo.

Socialni odsek "Zveze slov. štaj. učiteljev in učiteljic" je v svoji seji dne 6. marca t. l. sklenil, da se prispevki za C. M. D. v znesku 164-90 K izročijo na račun prvega obrambnega kamena. — Računski pregledovalci "Zveze" se povabijo za nedeljo, dne 20. t. m., v okoliško šolo v Celju, da pregledajo natančen račun za leto 1909.

Lani je bilo 192 članov naročenih potom odseka na razne časopise in knjige. Letos se je število pomnožilo na 205 članov, ki tudi redno plačujejo svoje obroke. Tudi lanski zaostali člani izkušajo večinoma izpolniti svojo obveznost, tako da lahko zremo z mirnim očesom v bodočnost.

Razmotrivalo se je nadalje o preustrojitvi socialnega odseka v zadrugo. Naprosita se tovarša Gaus in Pesek, da o tem referirata pri prihodnji seji.

Trst.

Učiteljsko društvo za Trst in okoličje ima v nedeljo, 3. mal. travna, svoje glavno zborovanje v Trebach z navadnim dnevnim redom. Tovarši in tovaršice iz drugih okrajev ter prijatelji društva dobrodošli!

Srednješolski vestnik.

**** Semestralni izkazi in izpričevala** naših srednjih šol so še vedno tako v nižjih kot v višjih razredih samo-nemška. Iz kakih razlogov se delijo nemška izpričevala tudi še sedaj, ko je vendar v nižjih razredih slovensčina izključno učni jezik in se tudi v višjih razredih poučuje od leta do leta več predmetov v slovenskem jeziku, to nam nikakor ne more biti jasno in umevno. Od slovenskih učnih zavodov pričakujemo na vsak način tudi slovenskih izpričeval. Če jih imajo Nemci, Čehi, Lahi in drugi narodi naše države v svojem jeziku, zakaj ne bi veljala ista pravica tudi za nas Slovence. Ne bodimo ravno mi glavna tarča nemškimi puščicam. Treba je, da se zopet malo glasneje potrkna na vrata naučnega ministrstva, ki so za nas navadno z železnimi zapahi zaprta. — Je že res, kakor pravi "Slovenec". Ampak njegova vsevednost ne sega niti do Idrije, kjer izdaja ododna c. kr. realna semestralne izkaze in izpričevala samo v slovenskem jeziku. Paršalno zabavljati je lahko, a treba se je tudi "Slovencu" prej prepričati!

**** Srednješolska mladina in Sokolstvo.** Rauchov režim v Hrvaški je izkušal zrušiti vse, kar bi utegnulo utrditi moralne sile naroda in njegovo odporno moč proti tujinstvu. Kar se ni hotelo upoginiti samovolji mogote, kar se ni puščalo prostituirati v njegove izdajalske namene, to je preganjal z vso prirojeno brutalnostjo — tirana. Zlasti institucije, ki po svojih namenih in smotih utrdjajo narodno značaje, so bile žrtve Rauchovega besnila. Ne bomo se torej čudili, da je ta človek ostrino vladnega aparata naperil tudi proti Sokolstvu. Dočim je poprej srednješolska mladina svobodno zahajala na telovadbo v sokolske telovadnice, ji je Rauch s posebno odredbo to strogo prepovedal, računaje, da s tem znatno utesti delokrog Sokolstva in odpravi njega vzgojevalno moč na mladino. Rauchova odredba je tudi res izžvala veliko ogorčenje ne le v sokolskih krogih, ampak tudi v vsej neodvisni res narodno čuteči hrvaški javnosti. Ali vsi protesti niso nič pomagali. Kdaj se je še tiran zmenil za proteste tlačenih? — No, sedanja vlada je — pa naj je še tako madjaronska — hitela z razveljavljenjem Rauchove prepovedi in bo mogla srednješolska mladina zopet udeleževati se vaj v sokolskih telovadnicah. Le prepoved glede nosenja sokolskih znakov ostane v veljavi.

**** Vojaške zemljevide** hoče uvesti naučno ministrstvo v srednje šole. Ker so pa taki zemljevidi zaradi svoje natančnosti jako

dragi, se je naučno ministrstvo obrnilo na vojno ministrstvo s prošnjo, naj bi jih prodajalo po vojaški ceni, v kar je ministrstvo privolilo.

**** Anketo za poučevanje slovenskih jezikov na srednjih šolah** je sklical meseca januarja češki "Narodni svet" v Brnu. — Največ govornikov se je javilo za ruščino; kot vzrok so navajali, da je ruščina svetovni jezik, da je Rusov med Slovani 70%, da imajo krasno literaturo itd. V tem smislu je bila sprejeta tudi resolucija.

**** Dve novi mesti na Hecju v Ljubljani**, in sicer eno za slovensčino in eno za verouk, se sistemizirata. Pogoji in prejemki so isti kakor navadno za taka mesta.

**** Proti sprejemnim izpitom na srednjih šolah** odločno nastopa "Učiteljska Zora", glasilo učiteljskega društva v Mostaru. Ako je dobil učenec dobro izpričevalo iz ljudske šole, ali naj potem sprejema izkušnja, ki traja le nekaj ur, odločuje o učenčevih sposobnostih? Ravnotako bi potem vseučiliški profesorji zahtevali sprejemno izkušnjo vkljub avstroslovenski izpričevalu iz srednje šole. Tudi avstrijska profesorska društva se že dolgo trudijo, da bi se odpravila ta zastarela uredba. Združenemu nastopu srednješolskega in ljudskošolskega učiteljstva se bo končno morala umakniti ta nezmisljena sprejemna izkušnja, ki je posebno krivična za slovenske učence. Marsikateri inteligentni deček je bil pri tej izkušnji odklonjen zaradi slabega znanja nemščine. Zato moramo v imenu narodne enakopravnosti zahtevati slovenske srednje šole brez sprejemnih izpitov.

**** Novomeško gimnazijsko poslopje.** V letošnjem letu bi se moralo zidati novo poslopje za novomeško gimnazijo. Kraj, kjer naj stoji, je že tu, a materiala in kar je treba za zidanje, še ni. No, če se bo v sedanjem poslopju ponesrečilo nekaj dijakov, se bodo merodajni gospodje že zganili, zlasti če bo kaj dijakov ubitih. Sedanja gimnazija je v takem stanju, da so jo morali že podpreti. V V. razredu se je že podiral strop in jedva so še pravočasno prinesli v sobo križ, da vsaj kolikor-toliko brani razpad. Ker pa dijaki niso posebno mirne narave, se prav lahko zgodi, da se drugo nadstropje podere na prvo, to pa na pritličje. Pač zadnji čas, da se zgradi novo poslopje.

Književnost in umetnost.

Slovenskemu narodu! Spoznavaj se sam! O nečuvnih krivicah in nasilstvih, ki se gode danna dan Slovincem na Koroškem, nam poroča vsaka številka naših listov; krivice na šolskem polju in javnem življenju. Ako pojde tako naprej, mora biti v kratkem konec koroških Slovencev; za temi pa je namenjena ista usoda tudi drugim. — Toda to ne sme biti! Rešiti, ohraniti se moramo vsil Pomagati pa si moramo v prvi vrsti sami! Mogoče pa bo to le, ako prav spoznamo svoj nevarni položaj, dobro premostimo glavna sredstva, s katerimi si zagotovimo svoje življenjske pogoje kot narod in ako nas navdaja dobra volja in trajno navdušenje, da se z vsemi močmi poprimemo dela ter tudi vztrajamo! — Vse to nam nudi majhna brošurica: "Slovenskemu narodu! Spoznavaj se sam!" ki je izšla v "Učiteljski tiskarni". Z ozirom na važnost in plemenitost namena ter z ozirom na vestno sestavljeno gradivo — šolstvo, veljava slovensčine v javnem življenju — je potrebno, da se z brošurico dobodra seznanijo vsi Slovinci, predvsem naša mladina vseh slojev, v prvi vrsti akademična. Posebno pa jo priporočamo izobraževalnim društvom in želeli je, da vsakdo od njih razpolaga z mnogimi izvodi, da prodre duh, ki jo preveva, v kar najširše plasti našega naroda! — Zaradi nizke cene (po 30 h) je primerno, da se naroči vsaj 10 izvodov skupaj. Brošurica je ponastik iz bivše "Nove Dobe". Na to brošuro se še povrnemo.

Politiški pregled.

*** Državnozbornsko zasedanje** se je zaključilo danes. Poslanci so šli na velikonočne počitnice, ki pa bodo letos kratke. — Državni zbor se namreč zopet sestane že 6. aprila.

*** Napredna akademična mladina in politični položaj na Hrvaškem.** V Zagrebu se je vršil shod hrvaške in srbske napredne akademične mladine, sklican v svrhu, da zavzame stališče nasproti sedanjim političnim razmeram na Hrvaškem. Shodu, ki se ga je udeležilo nad 200 akademikov, je predsedoval akademik Novak, predsednik hrvaške napredne omladine. Prišli so tudi poslanci dr. Lorković, dr. Poljak in Budisavljevič. Predsednik Novak je odločno poudarjal, da dijaštvo, ki se ne zavzema za nobeno politično stranko, zavzema le kulturni program. Vzlic temu je potrebno, da tudi dijaštvo precizira svoje stališče napram sedanjim političnim dogodkom. Govorila sta poslanca dr. Lorković in Budisavljevič, ki sta opravičevala politiko hrvaško-srbske koalicije, katere v danih razmerah ni mogla drugače postopati. Pakt z dr. Tomašićem ne pomenja oživljenja madjaronstva. Koalicija ni opustila dosedanjega boja, pač pa se podala na polje